

GUSTAV ERIKSSON VASA
 en monolog
 860301
 Ola Lönnqvist

Redige Morakarlar, hör vad jag har att säga er!

Jag ser eder rika församling med så stor sinnets förnöjelse, som jag i hjertat ängslas över vårt tillstånd.

Huru länge skola vi vara trälar, vi som äro födde till frihet?

De gamle minnas än, vad trång, oro, plå-gande och förföljelse svenska män måst tåla av danske konungar.

De unga har hört det förtäljas, och lära sig redan från baranären hata ett sådant styre.

Snart återstår oss intet annat än tomma hus, magra åkrar och osäkra liv!

Flera hundra oskyldiga män, ha måst undergå en hånlig och oskyldig död. Rik-sens biskopar och rådsherrar äro ömkli-gen mördade. Jag har bland dem mist min käre fader och svåger.

Alla dessa blod ropar om hämnd och straff.

Dalamän har i alla tider varit frimodiga och oförskräckta, då det gällde deras fädernesland.

De andre Svearikes innebyggare ha blivit vande att anse eder för frihetens beskyddare.

Jag vill följa er och föra er an mot tyrannerna.

Ja så var det, så var det. Det är länge sedan nu, men jag minns det som igår.

Tänk, jag talade så väl, men de lyssnade inte - de lovade den falske Kristian sin trohet.

Jag undrar hur det hade gått med Sveari-ke, med Morakarlarerna, om de inte hade ångrat sig.

Gustav kommer vandrande med ett papper i handen, han mumlar något, så börjar han läsa högt, precis som om han håller tal.

Sorgmodigt, nästan gråtande.

Vädjande.

Uppmanande och starkt.

Övertygar sig själv, tröttas.

Sätter sig och talar för sig själv. Humöret växlar bereonde på innehållet.

Här började jag min långa vandring mot vårt västra grannland, då Svearike syntes mig av Gud övergivit.

Det var tur att även Lars Olofsson och andra kom att tala till dem och berätta för dem att Kristian - den tyrannen - skulle fara land och rike kring, och låta resa galgar och där hänga manfolk, eller skamligen stympa dem på hand och fot.

Hatiskt, reser sig igen.

När så Lars och Engelbrekt hunno upp mig vid Sälens by, då var jag icke sen att följa dem åter till Mora.

Ja, nu behövde jag inte längre dölja mig eller vem jag var, som innan jag kommit till Mora.

Glatt.

Tänk, ingen tordes hysa mig hos sig.

Nedstämt igen, sätter sig åter.

På Rankhyttan, hos min forne kamrat Anders Persson, var min förklädnad för dålig, min krage stack fram under jakkan.

Hos Arent Persson på Ornäs, den skälmen, sveks jag då han hellre ville förtjäna några daler i stället för att hjälpa mig. Det var mig en stor lycka att hans hustru hyste andra tankar.

Och stackars prästen i Svärdsjö, som var alltför tjänstvillig, så att han och jag avslöjades av hans piga.

Ja, det satt illa till många gånger. Värst var det nog när jag låg gömd i hölaset och de danska knektarna körde sin långa spjut genom höet - ja märket efter deras spetsar har jag fortfarande kvar - och blodet som droppade i snön.

Han letar efter märket, eller tar sig åt benet.

Jag Gustav, son av Erik och Cecilia, är nu till åren kommen, men de danske har jag kväst.

Redan min danske lärare i Upsala skola fann jag anledning att näpsa av - och giva hans skola tusan. Nej, det var bättre att jaga varg och leva ett lustigt liv.

Ler glatt åt minnet.

Ja, Hemming Gadd var förstas en bra lärare och god vän.

 Jag minnes också det stoltaste ögonblicket i min ungdoms år vid Brännkyrka, då jag vederfors den äran att föra det svenska banéret i striden mot de danske, vilka flydde hals över huvud mot sina skepp.

Med stor stolthet, men övergår sedan i ilska.

Huru de danske sedan svek Sten Sture och jag och mina fem kamrater fördes bort i fångenskap, tör jag ej tänka på. Det var sannerligen en sorgerlig historia, ett föräderi jag aldrig glömt.

Däremot minns jag med tacksamhet de Lübska rådmännen och Henrik Möller, som landsatte mig i Kalmar efter flykten från de danske.

Tacksamt.

 Nej, du gamle Gustav, här kan du inte sitta och minnas allt förgånget.

Huru ska det gå för dig, du har störtat Kristian, med hjälp av dalkarlarna, de som sedan försökt störta dig och gjort uppror mot dig, precis som västgötar och allehanda annat löst folk.

Lägger huvudet i händerna.

Nu sitter du här och har Dacke och hans smälningar emot dig.

Hela Östergötland hänger på en skör tråd och trots flere samtal mellan Svante Sture och allmogen i Söderköping vet du inte hur det skall gå med östgötarna och ditt kära Stegeborg.

Du är nu sextio år kommen och icke längre någon ung man, och kan ej själv, som förr, ge dig ut i stridens hetta.

Nu när Svante Sture har slagit bönderna på isen vid Mogata, ditt Stegeborg där din son är född, är inringat - hur skall det gå för ditt Svearike.

 Om du kunde se in i framtiden - för att få vetskap - vad skulle du då se?

Ser drömmande ut, kanske reser sig och ser ut genom ett tänkt fönster.

Kommer det enade Svearike att bestå, kommer din avkomma att styra landets öden, kommer din mäster Olofs lära att spridas, kommer landets innevånare att kunna leva i trygghet och visa varandra respekt och vördnad.

Tänk Gustav om du kunde se in i framtiden, tänk om du kunde få möta ditt lands ungdom, och se förhoppningens glöd lysa i deras ansikten. Tänk om de kunde förtälja dig om ditt Svearike, om trygghet, respekt och vördnad.

Men sådant är icke möjligt. Framtiden är dig helt oviss, du har skapat grunden för den utan att veta vart den leder.

Ryck nu upp dig, och gick iväg och tala med din vän Peder Schwarz, om de gamla tiderna, om vad som hänt och timat på gamle Gustavs tid.

Ser drömmande och positiv ut.

Sträcker på sig och går med bestämda steg ut samma väg som han kom.